

Informe sobre el molí de Sarrapedra de Xàtiva

Autor: Comissió de Llegat Històric i Artístic

Coordinadors: Jesús Huguet i Vicent Àlvarez

Ple: 31 de març de 2005

Antecedents

Amb data 15 de juliol de 2004 tingué entrada i es registrà en el Consell Valencià de Cultura un escrit signat per D. Ramón Ortolà i Mestre, portaveu del Grup Municipal Socialista de l'Ajuntament de Xàtiva i Diputat Provincial, en el qual mostrava la seua preocupació per la conservació del Molí de Sarrapedra, concretament com a conseqüència dels tràmits corresponents al Pla d'Actuació Integral de la partida del Pla de la Mesquita, del terme municipal de Xàtiva, on es troba l'esmentat Molí, i sol·licitava un informe del C.V.C. al respecte.

El Ple del C.V.C., en la seua reunió ordinària del mes de juliol de 2004, va decidir remetre a la Comissió de Llegat Històric i Artístic l'escrit per tal que incoara l'informe oportú. Aquesta Comissió, en la seua reunió del mes de setembre del mateix any, va encomanar als consellers Jesús Huguet Pascual i Vicent Àlvarez Rubio la realització de l'informe demanat.

Contactes, visites i entrevistes

Els Srs. Àlvarez Rubio i Huguet Pascual entraren en contacte amb el sol·licitant, Sr. Ortolà, i amb el propietari del Molí de Sarrapedra, D. Fernando Segura, per tal de poder entrevistar-se amb ells i que el segon propiciara la visita al molí.

Després de diverses temptatives frustrades, el dia 16 de març de 2005, gràcies a la bona disposició del propietari del molí va poder-se visitar aquest i realitzar les fotografies que acompanyen l'informe.

Descripció i estat del molí

El molí situat al terme municipal de Xàtiva, partida del Pla de la Mesquita entre la carretera d'El Genovés i la via del ferrocarril, a uns quatre o cinc-cents metres del

Jardí del Bes i de la Plaça de Bous, està format per un cos principal del segle XIX, amb totes les construccions secundàries (séquia, partidor, etc...). A l'interior trobem tots els aparells, en perfecte estat, propis d'un molí. Als costats del cos principal hi ha dos construccions més recents (una a la part que mira cap a la població i l'altra a la que dona al ferrocarril), construccions supèrflues i que cal considerar més com afegitons que com part essencial de l'edifici.

El llibre *Los sistemas de regadío de La Costera* (1), en parlar dels molins de la comarca, i concretament dels que reben aigua de la Séquia de la Murta, ens diu: *"...El primero en importancia por el material etnográfico que conserva en la actualidad es el **Molí de Sarrapedra**. Se encuentra entre el nuevo trazado de la carretera de Xàtiva a El Genovés, junto a la vía del ferrocarril y a unos 500 metros escasos de la plaza de toros de Xàtiva. Se trata de un molino moderno de tres plantas y al que se le han añadido unas naves de construcción más reciente. En su interior alberga, con diferencia, el conjunto de maquinaria en mejores estado de toda la comarca: los dos juegos de muelas, cubiertas con tambores de zinc, las tolvas, los aparatos de limpia y los de cernido. También están en perfecto estado los sistemas de transmisión, como los juegos de poleas, correas, sistemas de engranajes debajo de la bancada y dinamo para el autoabastecimiento de fluido eléctrico. En un cuarto anexo al de las muelas se emplazó una turbina vertical estanca, que recibía el agua a través de una tubería de hierro desde una pequeña balsa de acumulación construída dentro del molino en la planta superior. La turbina estaba dotada de un eje horizontal que atrevesaba la pared del cuarto en el que está emplazada, para transmitir la fuerza a muelas, limpias, cernedores y dinamo, mediante un sistema de embarrados primarios y secundarios.*

-----

(1) "Los sistemas de regadío en La Costera. Paisaje y Patrimonio". Conselleria de Cultura i Educació, Universitat de València, Aguas del Júcar i Ajuntament de Xàtiva. València, 2003.

Al interior del edificio se puede acceder sin grandes inconvenientes, por lo que ante el temor de un posible expolio o incendio accidental, sería muy conveniente que se adoptase algún tipo de medida para preservar este importante molino de la comarca. Respecto al agua, sabemos que le llegaba de la acequia de la Murta y también del nacimiento de Bellús. Accede al molino a través de un caz sobreelevado y, gracias a un derramador, entre el agua justa en la balsa interior del molino sin interferir los intereses de los regantes de más abajo."

La importància històrica i social, també mercantil en anys passats, es rellevant tot i que, com ens informà el Cronista Oficial de la localitat, D. Agustí Ventura Conejero, el nom actual deriva de l'activitat del molí, ja avançat el segle XIX, quan allí es dedicaren a tallar les pedres que es col·locaren en la façana de l'Església Col·legiata de Xàtiva.

Conclusions

Primera: Tot i la importància del Molí de Sarrapedra, així com la disposició positiva del seu propietari, D. Fernando Segura, que explícitament es manifestà disposat a mantenir l'edifici, considerem la conveniència que les autoritats responsables estudien la forma de conservar una construcció tan singular.

Segona: Les construccions laterals (afegitons que miren cap a la població i la via del tren) caldria que se suprimiren per tal de retornar-li a l'edifici la seua originària configuració.

Tercera: Encara que el propietari ha ficat una porta de ferro, refermada amb pany i cadenat, així com tapat part dels ulls en les finestres superiors (es pot contemplar, esta intervenció, en alguna de les fotografies adjuntes) considerem urgent, mentre no es prenga la disposició adient respecte a la destinació final de l'edifici, una major protecció donat l'interés dels aparells que al seu interior conté.

Quarta: Un espai com aquest, únic a la comarca pel seu contingut i disponibilitat, podria esdevenir en un centre museístic i/o expositiu de la cultura dels molins d'aigua en territori valencià. Cosa que caldria estudiaren totes les parts interessades, des del propietari a les autoritats corresponents.

Per les característiques, ja esmentades del Molí, deuria qualificar-se com Bé de Rellevància Local, d'acord amb l'article 46 de la Llei de Patrimoni Cultural Valencià, donada la seua significació pròpia etnològica.

Donat el seu valor etnològic deuria estudiar-se una fórmula mixta de gestió, que podria no implicar la pèrdua de la propietat, quedant cedit temporalment el Molí per a un ús museístic al municipi, amb un preu de lloguer testimonial, i gestionant-se per aquest darrer.

Cinquena: El Consell Valencià de Cultura, com màxima institució estatutària d'assessorament cultural, ofereix la seua cooperació en el supòsit que les parts interessades decidisquen plantejar qualsevol mena d'actuació per conservar i difondre les funcions de tan singular construcció, tot i les relacions de col·laboració estreta que han mantés tradicionalment el Consell Valencià de Cultura i l'Ajuntament de Xàtiva.

Sisena: El present informe es trametrà al demandant, al propietari de l'immoble, a l'Ajuntament de Xàtiva, a la Conselleria de Cultura, Educació i Esport, a la Federació Valenciana de Municipis i Províncies i a totes aquelles institucions que manifesten el seu interès per rebre'l.